

RZECZOWNIK

I RODZAJ RZECZOWNIKA

W języku niemieckim istnieją w liczbie pojedynczej trzy rodzaje gramatyczne: męski, żeński i nijaki. W liczbie mnogiej dla wszystkich rodzajów jest jedna wspólna forma.

Rodzaje rzeczowników w języku niemieckim nie zawsze pokrywają się z rodzajami rzeczowników w języku polskim, dlatego trzeba się ich uczyć na pamięć.

Przykłady:

wyraz	rodzaj w języku niemieckim	rodzaj w języku polskim
das Wasser – woda	nijaki	żeński
das Buch – książka	nijaki	żeński
der Tee – herbata	męski	żeński
der Kaffee – kawa	męski	żeński
das Brot – chleb	nijaki	męski
der Apfel – jabłko	męski	nijaki
das Haus – dom	nijaki	męski
der Mais – kukurydza	męski	żeński
der Affe – małpa	męski	żeński
das Schwein – świnia	nijaki	żeński
die Uhr – zegar	żeński	męski

Istnieją jednak zasady ułatwiające zapamiętanie rodzajników.

Rodzaj męski – Maskulinum (der, ein):

istoty męskie	der Mann, der Herr, der Junge, der Freund, der Soldat, der Nachbar, der Arzt, der Schriftsteller
nazwy pór roku	der Sommer, der Herbst, der Winter, der Frühling
nazwy miesięcy	der Januar, der Februar, der März, der April usw.

PRZYSŁÓWEK

Przysłówki w języku niemieckim odpowiadają na pytania: **wie?** (jak?), **wann?** (kiedy?), **wo?** (gdzie?), **wohin?** (dokąd?). Określają czasownik lub przymiotnik. Najczęściej są nieodmienne, niektóre można jednak stopniować.

I STOPNIOWANIE PRZYSŁÓWKÓW

Przysłówki w języku niemieckim, podobnie jak w polskim, ulegają stopniowaniu. Istnieją trzy stopnie:

- równy – **der Positiv**
- wyższy – **der Komparativ**
- najwyższy – **der Superlativ**

Komparativ

Wyższy stopień przysłówka tworzymy przez dodanie do tematu końcówki **-er**.

Przysłówki jednosylabowe, zawierające samogłoskę tematyczną **o/a/u** uzyskują przegłos. Jeżeli w drugiej sylabie wyrazów dwusylabowych występuje głoska **e**, ulega ona redukcji: **teuer – teurer, dunkel – dunkler**.

schnell – **schneller**

langsam – **langsamer**

laut – **lauter**

leise – **leiser**

bequem – **bequemer**.

Ich laufe **schneller** als du. – Biegam szybciej niż ty.

Im Herbst ist es **dunkler** als im Sommer. – Jesienią jest ciemniej niż latem.

Kannst du **lauter** sprechen? – Czy możesz mówić głośniej?

Superlativ

Stopień najwyższy budujemy poprzez dodanie do tematu końcówki **-ste** lub **-este** (gdy temat przysłówka zakończony jest na spółgłoskę: **-s, -ß, -z, -x** lub **-t**) oraz poprzedzenie przysłówka partykułą **am**.

schnell – **am schnellsten**

langsam – **am langsamsten**

laut – **am lautesten**

leise – **am leisesten**

bequem – **am bequemsten**.

Er läuft **am schnellsten** in unserer Klasse. – On biega najszybciej w naszej klasie.

In diesem Geschäft ist es **am teuersten**. – W tym sklepie jest najdrożej.

Philipp spielt **am leisesten**. – Filip bawi się najciszej.

Stopniowanie nieregularne:

Positiv	Komparativ	Superlativ
gut	besser	am besten
bald	eher	am ehesten
viel	mehr	am meisten
gern	lieber	am liebsten
nahe	näher	am nächsten
oft/häufig	öfter/häufiger	am häufigsten

Du weißt alles **am besten!** – Ty wiesz wszystko najlepiej!

Ich gehe **häufiger** ins Kino als ins Theater. – Chodzę częściej do kina niż do teatru.

II PRZYSŁÓWKI MIEJSCA

Przysłówki miejsca określają położenie lub kierunek. Odpowiadają na pytania: **wo?** (gdzie?), **wohin?** (dokąd?), **woher?** (skąd?).

Wo? (Gdzie?)
da (tutaj/tam), hier (tu), dort (tam), außen (na zewnątrz), draußen (na dworze), oben (na górze), unten (na dole), vorn(e) (z przodu), hinten (z tyłu), links (po lewej), rechts (po prawej)

Wohin? (Dokąd?)		Woher? (Skąd?)	
dahin	tam	von da/daher	stamtąd
hierhin	tutaj	von hier	stąd
dorthin	tam	von dort/dorthier	stamtąd
nach außen	na zewnątrz	von draußen	z dworu
nach oben/hinauf	na górę	von oben	z góry
nach unten	na dół	von unten	z dołu
nach vorn	na przód	von vorn	z przodu
nach hinten	do tyłu	von hinten	od tyłu
nach links	na lewo	von links	od lewej
nach rechts	na prawo	von rechts	od prawej

Pozostałe przysłówki miejsca:

drinnen (w środku), **mitten** (w środku, na środku), **drüben** (po tamtej stronie), **daneben** (obok), **daran** (przy tym), **dahinter** (z tyłu), **überall** (wszędzie), **irgendwo** (gdzieś), **nirgendwo/nirgends** (nigdzie), **anderswo/woanders** (gdzieś indziej), **vorwärts** (do przodu), **rückwärts** (do tyłu)

spät (późno), **schon** (już), **bereits** (już/właśnie), **gewöhnlich** (zazwyczaj), **sofort** (natychmiast), **plötzlich** (nagle)

IV PRZYSŁÓWKI MODALNE

Określają:

a. sposób wykonywania czynności:

genauso (tak samo), **anders** (inaczej), **gern** (chętnie), **schnell** (szybko), **eilends** (spiesznie), **langsam** (powoli), **kurzerhand** (od razu), **richtig** (prawidłowo), **schlecht** (źle), **umsonst** (na darmo), **vergebens** (na próżno)

b. stopień wykonania czynności lub stopień zdecydowania mówiącego:

viel (dużo), **wenig** (mało), **fast** (prawie), **beinahe*** (prawie, omalże nie), (niemal), **nahezu** (zaledwie, prawie nie), **bestimmt** (z pewnością), **sicher** (na pewno), **völlig** (zupełnie, całkowicie)

LICZEBNIK

I LICZEBNIKI GŁÓWNE

Liczebników od 1 do 12 należy nauczyć się na pamięć. Pozostałe można tworzyć według reguł:

1. Tworząc liczebniki 13-19, łączymy liczby dziesiętne i jedności, np. *achtzehn* (*acht* – osiem, *zehn* – dziesięć).
2. Wśród liczebników dziesiętnych tylko 30 posiada końcówkę **-ßig**: *dreißig*, pozostałe kończą się na **-zig**: *sechs* – *sechzig*, *sieben* – *siebzig*.
3. Należy zapamiętać formę liczebnika 20 – *zwanzig*.
4. Pozostałe liczebniki tworzymy, łącząc liczby dziesiętne i jedności, za pomocą spójnika *und*. Należy zapamiętać, że budujemy liczebnik złożony od końca, tzn. najpierw podajemy liczbę jedności, a dopiero potem dziesiątek, np. *zweiundzwanzig* (*zwei* – dwa, *zwanzig* – dwadzieścia). Ta zasada obowiązuje we wszystkich liczebnikach złożonych od 21 do 99.
5. Kiedy używamy liczebników wyższych niż tysiąc, podajemy nie liczbę tysięcy (jak w języku polskim), lecz liczbę setek, np. 1997 – *neunzehnhundert siebenundneunzig*. (ale – 2007 – *zweitausend sieben*).

* Przy przysłówku *beinahe* używamy trybu przypuszczającego.

0 null	10 zehn	20 zwanzig	30 dreißig
1 eins	11 elf	21 einundzwanzig	40 vierzig
2 zwei	12 zwölf	22 zweiundzwanzig	50 fünfzig
3 drei	13 dreizehn	23 dreiundzwanzig	60 sechzig
4 vier	14 vierzehn	24 vierundzwanzig	70 siebzig
5 fünf	15 fünfzehn	25 fünfundzwanzig	80 achtzig
6 sechs	16 sechzehn	26 sechsundzwanzig	90 neunzig
7 sieben	17 siebzehn	27 siebenundzwanzig	100 hundert
8 acht	18 achtzehn	28 achtundzwanzig	1000 tausend
9 neun	19 neunzehn	29 neunundzwanzig	1000000 eine Million

Liczebniki główne używane są:

a. przy podawaniu liczby lub ilości np. osób, towarów, pieniędzy, wieku:

Ich habe **zwei** Katzen und **einen** Hund. – Mam **dwa** koty i **jednego** psa.

Er kauft **drei** Apfelsinen. – On kupuje **trzy** pomarańcze.

Der Mantel kostet **sechzig** Euro. – Płaszcz kosztuje **sześćdziesiąt** euro.

Ich bin **dreiundzwanzig** Jahre alt. – Mam **dwadzieścia trzy** lata.

Mein Bruder ist **achtundzwanzig** Jahre alt. – Mój brat ma **dwadzieścia osiem** lat.

b. przy określaniu czasu:

Es ist **drei** Uhr (und) **zwanzig** (Minuten). – Jest **trzecia dwadzieścia**.

Es ist **zwanzig** (Minuten) nach **drei** (Uhr). – Jest **dwadzieścia** minut po **trzeciej**.

Es ist **zehn** (Minuten) vor **acht** (Uhr). – Jest za **dziesięć** minut **ósma**.

Es ist **neunzehn** Uhr. – Jest godzina **dziewiętnasta**.

Liczebnik główny **ein/eine/ein** odmienia się jak rodzajnik nieokreślony.

Ich gehe mit **einem** Hund spazieren. – Idę na spacer z **jednym** psem.

Ich kaufe **ein** Hemd. – Kupuję **jedną** koszulę.

Pozostałe liczebniki główne najczęściej się nie odmieniają.

Ich gehe mit **zwei** Hunden spazieren. – Idę na spacer z **dwoma** psami.

Ich kaufe **vier** Hemden. – Kupuję **cztery** koszule.

II LICZEBNIKI PORZĄDKOWE

Liczebniki porządkowe 1.-19. tworzymy poprzez dodanie do formy liczebnika głównego końcówki **-te**. Istnieją przy tym trzy wyjątki: *eins* – **erste**, *drei* – **dritte**, *acht* – **achte**.

Liczebniki porządkowe dla liczb wyższych niż 19 tworzymy przez dodanie końcówki **-ste**. Wyrażając liczebniki porządkowe w tekście w formie liczb, stawiamy po nich kropkę.

der/die/das

1. erste	9. neunte	17. siebzehnte
2. zweite	10. zehnte	18. achtzehnte
3. dritte	11. elfte	19. neunzehnte
4. vierte	12. zwölfte	20. zwanzigste
5. fünfte	13. dreizehnte	36. sechszundsechzigste
6. sechste	14. vierzehnte	48. achtundvierzigste
7. siebte/siebente	15. fünfzehnte	50. fünfzigste
8. achte	16. sechzehnte	81. einundachtzigste

Liczebniki porządkowe określają kolejność pojawiania się osób lub rzeczy.

Du bist **die erste** Person, die mich hier besucht hat. – Jesteś **pierwszą** osobą, która mnie tu odwiedziła.

Pojawiają się również w nazwach władców i królów: Ludwig XIV – Ludwig **der Vierzehnte**; Karl V – Karl **der Fünfte**; Friedrich II – Friedrich **der Zweite**.

Przed liczebnikami porządkowymi możemy postawić:

- rodzajnik określony: **der Erste, die Vierte, das Zehnte**,
- zaimek dzierżawczy: mein **erstes** Auto, seine **zweite** Katze, ihr **dritter** Sohn,
- zaimek wskazujący: diese **vierte** Zeitung, dieses **erste** Buch.

Liczebniki porządkowe odmieniają się przez przypadki (tak jak przymiotniki).

Liczebniki porządkowe używane są m.in. do oznaczenia dnia miesiąca:

Heute ist **der sechste** Januar. – Dzisiaj jest **szósty** styczeń.

lub: Heute ist der **sechste erste**.

Morgen ist **der siebte** Januar. – Jutro jest **siódmy** styczeń.

lub: Morgen ist der **siebte erste**.

Am neunten Juni fahre ich nach Berlin. – **Dziwiątego** czerwca jadę do Berlina.

lub: Am **neunten sechsten** fahre ich nach Berlin.

Am dreiundzwanzigsten Dezember beginnen Weihnachtsferien. – **Dwudziestego trzeciego** grudnia zaczynają się ferie świąteczne.

lub: Am **dreiundzwanzigsten zwölften** beginnen Weihnachtsferien.

Uwaga! Dziesięciolecia nazywamy, łącząc rodzajnik określony, liczebnik główny oraz końcówkę **-er**. Utworzona forma nie ulega deklinacji, ale towarzyszący jej rodzajnik odmienia się. Jeżeli jednak forma liczebnika występuje jako rzeczownik, ulega deklinacji.

die **neunziger** Jahre/**Neunziger** – lata dziewięćdziesiąte

in den **neunziger** Jahren/in **den Neunzigern** – w latach dziewięćdziesiątych

Das ist ein Film aus den **fünfziger** Jahren. – To jest film z lat pięćdziesiątych.

Das ist ein Film aus **den Fünfzigern**. – To jest film z lat pięćdziesiątych.

CZASOWNIK

Czasownik w języku niemieckim, tak jak w polskim, ulega koniugacji, odmienia się przez osoby, liczby, czasy, strony i tryby.

I CZAS TERAŻNIEJSZY PRÄSENS

Czasu terażniejszego Präsens używamy, gdy opisujemy:

1. czynność terażniejszą, aktualnie wykonywaną: *Ich lese jetzt Zeitung.* – Czytam teraz gazetę.
2. czynność powtarzalną: *Immer nach dem Frühstück lese ich Zeitung.* – Zawsze po śniadaniu czytam gazetę.
3. czynność, którą wykonamy w przyszłości (w takim wypadku musimy jednak określić, kiedy to nastąpi): *Morgen nach dem Frühstück lese ich diese Zeitung.* – Jutro po śniadaniu przeczytam tę gazetę.

Czasowniki niemieckie charakteryzują się regularną odmianą; w bezokoliczniku posiadają najczęściej końcówkę **-en** (wyjątki: *baggern, begastern, tun, sein*).

Aby odmienić czasownik przez osoby, musimy odrzucić końcówkę bezokolicznika (**-en**) i na jej miejscu umieścić odpowiednią końcówkę osobową.

Schemat końcówek

Singular	Plural
ich -e	wir -en
du -st	ihr -t
er/sie/es -t	sie/Sie -en

wohnen – mieszkąć

Singular	Plural
ich wohne	wir wohnen
du wohnst	ihr wohnt
er/sie/es wohnt	sie/Sie wohnen

Ich **wohne** in Berlin. – Ja mieszkam w Berlinie.

Du **wohnst** in Warschau. – Ty mieszkasz w Warszawie.

Er **wohnt** in Hamburg. – On mieszka w Hamburgu.

Sie **wohnt** in Amsterdam. – Ona mieszka w Amsterdamie.

Es **wohnt** in Brüssel. – Ono mieszka w Brukseli.

Wir **wohnen** in Deutschland. – My mieszkamy w Niemczech.

Ihr **wohnt** in den Niederlanden. – Wy mieszkacie w Holandii.

Sie **wohnen** in Belgien. – Oni mieszkają w Belgii.

IV CZAS ZAPRZESZŁY PLUSQUAMPERFEKT

Plusquamperfekt jest czasem zaprzeszłym. Stosuje się go rzadko, przede wszystkim wtedy, gdy mówimy o dwóch czynnościach przeszłych, z których jedna odbyła się wcześniej niż druga. W takim wypadku czynność pierwsza – wcześniejsza – przedstawiana jest w czasie Plusquamperfekt, natomiast druga – późniejsza – w czasie Imperfekt lub Perfekt.

Plusquamperfekt stosuje się także przy zdaniach ze spójnikiem *nachdem*.

Plusquamperfekt składa się z czasownika posiłkowego *haben* lub *sein* w czasie Imperfekt oraz z formy **Partizip II**:

haben/sein w Imperfekt + Partizip II

Alles, was er mir **erzählt hatte**, **habe** ich im Kopf **behalten**. – Zapamiętałem wszystko, co mi opowiedział.

Nachdem ich mein Auto von der Reparatur **abgeholt hatte**, **ging** es gleich wieder kaputt. – Po tym jak odebrałem samochód z naprawy, zaraz znowu się popsuł.

Ich **hatte** lange auf den Bus **gewartet**, endlich **bin** ich mit dem Taxi **gekommen**. – Długo czekałem na autobus, w końcu przyjechałem taksówką.

Singular	Plural
ich hatte gearbeitet	wir hatten gearbeitet
du hattest gearbeitet	ihr hattet gearbeitet
er/sie/es hatte gearbeitet	sie/Sie hatten gearbeitet

Singular	Plural
ich war gefahren	wir waren gefahren
du warst gefahren	ihr wart gefahren
er/sie/es war gefahren	sie/Sie waren gefahren

V CZAS PRZYSZŁY FUTUR I

Czas przyszły w języku niemieckim jest czasem złożonym. Składa się z odmienionej (w czasie Präsens) formy czasownika posiłkowego *werden* oraz z **bezokolicznika** czasownika właściwego. Odpowiednia forma *werden* pełni funkcję orzeczenia, znajduje się więc w zdaniu na drugiej pozycji, natomiast bezokolicznik pojawia się na końcu zdania.

werden + Infinitiv I

Singular	Plural
ich werde lernen	wir werden lernen
du wirst lernen	ihr werdet lernen
er/sie/es wird lernen	sie/Sie werden lernen

Ich **werde** jetzt Mittag **kochen**. – Będę teraz gotować obiad.

Wirst du mir **helfen**? – Pomożesz mi?

Er **wird** lange **reden**. – On będzie długo mówić.

Wir **werden** nächste Woche nach Schweden **fliegen**. – W następnym tygodniu leci-
my do Szwecji.

Die Kinder **werden** jetzt **schlafen**. – Dzieci będą teraz spać.

VI CZAS PRZYSZŁY FUTUR II

Czas przyszły Futur II jest używany rzadko. Stosujemy go, aby podkreślić, iż czyn-
ność, o której mówimy, zakończy się w przyszłości.

Składa się on z czasownika posiłkowego **werden**, odmienionego w czasie terażniej-
szym, z imiesłowu czasu przeszłego **Partizip II** oraz z czasownika posiłkowego
haben lub **sein** (bez odmiany).

werden + Partizip II + haben/sein

Singular	Plural
ich werde gemacht haben	wir werden gemacht haben
du wirst gemacht haben	ihr werdet gemacht haben
er/sie/es wird gemacht haben	sie/Sie werden gemacht haben

Singular	Plural
ich werde geflogen sein	wir werden geflogen sein
du wirst geflogen sein	ihr werdet geflogen sein
er/sie/es wird geflogen sein	sie/Sie werden geflogen sein

Er **wird** die Hausaufgabe **gemacht haben**. – On zrobi zadanie domowe.

Ich **werde** das Zimmer **aufgeräumt haben**. – Posprzątam pokój.

Wir **hatten** gestern früher als heute in die Arbeit **kommen müssen**. – Wczoraj musieliśmy przyjść do pracy wcześniej niż dziś.

Mein Vater **hatte** mir damals eine Geschichte **erzählen wollen**. – Mój tata chciał mi wtedy opowiedzieć jakąś historię.

Imperfekt

Czasowniki modalne w czasie Imperfekt tracą przegłos i przejmują końcówki czasowników słabych.

Person	können	müssen	wollen	dürfen	sollen	möchten
ich	konnte	musste	wollte	durfte	sollte	mochte
du	konntest	musstest	wolltest	durftest	solltest	mochtest
er	konnte	musste	wollte	durfte	sollte	mochte
wir	konnten	mussten	wollten	durften	sollten	mochten
ihr	konntet	musstet	wolltet	durftet	solltet	mochtet
sie	konnten	mussten	wollten	durften	sollten	mochten

können

Früher **konnte** ich besser Englisch sprechen. – Wcześniej potrafiłem lepiej mówić po angielsku.

Gestern **konnte** er nicht einschlafen. – Wczoraj on nie mógł zasnąć.

müssen

Im Sommer **musste** ich im Garten arbeiten. – Latem musiałem pracować w ogrodzie. Im Juli **mussten** die Studenten die Klausuren schreiben. – W lipcu studenci musieli pisać egzaminy.

wollen

Sie **wollte** Kunst studieren. – Ona chciała studiować sztukę.

Wir **wollten** unbedingt im eigenen Haus wohnen. – Chcieliśmy koniecznie mieszkać we własnym domu.

dürfen

Letzten Sommer **durfte** ich mich nicht sonnen. – Ostatniego lata nie wolno mi było się opalać.

Am Dienstag **durften** Kinder nicht ins Kino gehen. – We wtorek dzieciom nie wolno było iść do kina.

sollen

Vor der Reise nach Afrika **sollte** ich mich impfen lassen. – Przed podróżą do Afryki powinienem był się zaszczepić.

Er **sollte** früher daran denken. – Powinien był wcześniej o tym pomyśleć.